

Triomf, victimisme i corrupció: el cas paradoxal del PP valencià

FERRAN BONO

Diputat per València del PSPV-PSOE al Congrés i periodista

L'autor tracta de respondre en aquest article la pregunta política del milió al País Valencià: “¿com és possible que segueixi guanyant el PP arran de l'esclat dels nombrosos escàndols relacionats amb regals de luxe de delinqüents, viatges en avió privat, adjudicacions a dit, doble comptabilitat, requalificacions o comissions per una visita del Papa?” I ho fa des de diferents angles i amb l'aportació d'interpretacions pròpies i alienes d'una realitat política aparentment equívoca on victimisme i triomfalisme apareixen com els dos gran pilars sobre els que descansa l'omnipresent maquinària electoral del Partit Popular.

Els resultats de les recents eleccions autonòmiques i municipals a la Comunitat Valenciana a penes s'han diferenciat de la resta d'Espanya. A saber, el Partit Popular (PP) ha obtingut una rotunda victòria i el Partit Socialista del País Valencià (PSPV) ha collit el pitjor resultat de la seua història. Les mesures adoptades pel Govern presidit per José Luís Rodríguez Zapatero per combatre la profunda crisi econòmica i la conseqüència espanyola més important que se n'ha derivat –la multiplicació de l'atur– funcionen com a explicacions generals d'aquest comportament electoral. No hi ha Govern a Europa que no hagi pagat a les urnes les urpades d'una crisi internacional que va començar sent financera i ha acabat arrossegant-ho tot. No obstant això, en el cas valencià hi ha un factor singular a tenir en compte en qualsevol anàlisi: la corrupció. En els mesos previs a la convocatòria de les recents eleccions, i en les setmanes posteriors, encara més, s'han destapat nombrosos casos de presumpta corrupció en el si del PP valencià i de les institucions governades pels populars que han focalitzat el debat polític i mediàtic i que afecten el nucli del partit que governa la Generalitat des de 1995.

Efectivament, el president valencià Francisco Camps està a l'espera de judici, imputat per un delictes de suborn impropri, i la cúpula del PP està sent investigada pel tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana per presumpte finançament irregular. Tots dos casos estan relacionats amb l'anomenada trama Gürtel. A més, el fins ara president de la Diputació de Castelló, Carlos Fabra, s'enfronta a les acusacions de tràfic d'influència, suborn i delictes fiscal, mentre que el seu homònim a Alacant, José Joaquín Ripoll, i l'alcaldesa d'Alacant, Sònia Castedo, estan en l'epicentre del cas Brugal per presumpta revelació d'informació privilegiada, tràfic d'influències, frau i suborn.

Un seguit d'escàndols han recorregut de nord a sud la Comunitat Valenciana. Davant d'aquesta situació, el PP valencià va plantejar les eleccions com una espècie de plebiscit per obtenir l'absolució de l'electorat. Va fer una campanya de perfil molt baix, amb un protagonisme mínim de Camps. A diferència del PP madrileny, que va destituir als imputats en la trama Gürtel i va expurgar de les seves llistes els implicats, els populars valencians van incloure quatre imputats en les seves llistes autonòmiques, entre ells, el propi Camps, a més d'altres relacionats amb els escàndols. La seva incontestable majoria absoluta, l'augment d'un escó en les Corts i l'increment de la diferència del PP pel que fa als socialistes als principals ajuntaments pogué fer pensar que la corrupció no ha passat factura. I així és, si ens atenim als resultats globals. No obstant això, tampoc ens ha de passar desapercebut el fet que el PP valencià és un dels pocs de tot l'Estat que ha perdut vots en les eleccions autonòmiques, en concret 68.855. Ha passat de representar un 52% dels vots a un 48,5%.

Es pot inferir que el PP ha tocat sostre i comença a presentar símptomes d'esgotament. Es pot afegir també, com apunten nombrosos analistes, que la corrupció necessita més temps per calar i influir en el comportament de l'electorat. En tot cas, la conclusió més estesa és que els casos de corrupció amb prou feines perjudiquen la dreta, mentre que penalitzen de manera molt acusada als partits de l'esquerra. En aquest punt, s'ha obert camí la idea de la *berlusconització* de la societat valenciana segons la qual els casos de corrupció no sofreixen càstig en les urnes, mentre el poder exerceix un control absolut sobre dels mitjans de comunicació públics i bona part dels privats, en un procés pel qual es tendeixen a banalitzar valors i comportaments ètics.

La denúncia de la corrupció, com a exercici de la fiscalització del poder, constitueix un deure i una obligació irrenunciables en la tasca d'oposició. I així ho van fer en els últims dos anys el Grup parlamentari socialista a les Corts valencianes, a través del seu portaveu Àngel Lluna, i el PSPV-PSOE, liderat pel seu secretari general Jorge Alarte. Aquest patró d'actuació, no obstant això, va ser reproduït a la campanya electoral dels socialistes fins al punt que es va conformar com un dels seus eixos en detriment de l'exposició de les idees força alternatives. No en va, els lemes electorals del PSPV apel·laven a la necessitat de retornar la dignitat i l'honoradesa a les institucions públiques. Els discursos del PSPV, un partit de Govern, gravitaven entorn de les denúncies de la corrupció i de la manipulació de la televisió pública autonòmica, passant inadvertides les crítiques raonades a la *'despilfarradora'* política del PP i les solucions als greus problemes. Tot això, unit a la falta d'altaveus en el mitjà televisiu, va contribuir a diluir la visualització d'un programa alternatiu. Les propostes dels socialistes valencians contra la crisi quedaven en un segon pla. De la mateixa manera que el candidat socialista a la Generalitat, Jorge Alarte, no va aconseguir un nivell de coneixement destacable entre la ciutadania. Ni es va aconseguir construir un relat propi de la realitat per enfrontar al *story-telling* omnipresent que el PP valencià va oferir a la societat valent-se per això de la pràctica de Govern.

Tampoc és gens senzill desmuntar el tòpic del Llevant feliç que la maquinària política i mediàtica del PP no només ha fet seu, sinó que ho ha amplificat fins al paroxisme. Bona part de la ciutadania dubta o culpa directament al Govern de Zapatero de les dades negatives de la seva autonomia, com que l'atur valencià (24%) supera la mitjana espanyola (20,4%); que el Producte Interior Brut ha descendit per sota de la mitjana; que l'endeutament per habitant ha crescut fins a ser el major d'Espanya; que el fracàs escolar valencià lidera les estadístiques o que el nombre de llits hospitalaris per habitant se situa en la cua. Després ens ocuparem més d'aquest fenomen, que té molt a veure amb la fèrtil i perillosa estratègia electoral del PP: el victimisme enfront del Govern central.

No hi ha Govern a Europa que no hagi pagat a les urnes les urpades d'una crisi internacional que va començar sent financera i ha acabat arrossegant-ho tot. No obstant això, en el cas valencià hi ha un factor singular a tenir en compte en qualsevol anàlisi: la corrupció

S'ha obert camí la idea de la *berlusconització* de la societat valenciana segons la qual els casos de corrupció no sofreixen càstig en les urnes, mentre el poder exerceix un control absolut sobre dels mitjans de comunicació públics i bona part dels privats, en un procés pel qual es tendeixen a banalitzar valors i comportaments ètics

Són variades les claus locals que expliquen el recent desastre dels socialistes valencians, a les que hem d'afegir el desgast del Govern socialista. El descens fins al 27,5% i la pèrdua de cinc diputats i 154.094 vots són concloents: hem fet les coses malament. Però no podem passar per alt el mar de fons que arrossega el socialisme valencià. Els resultats d'avui no són només fruit d'un dia, sinó d'una travessia que es va iniciar quan un jove Eduardo Zaplana va arrabassar la Generalitat a un experimentat Joan Lerma el 1995. El PSPV va entrar llavors en una espiral de divisions i lluites internes que va produir com a conseqüència més visible la seva gradual desconnexió de la societat i la seva incapacitat d'articular un discurs nou i atractiu, ajustat als temps. L'arribada als òrgans directius dels socialistes valencians d'una nova i jove generació no ha significat de moment un punt d'inflexió en aquesta deriva del partit.

La postergació dels socialistes ha beneficiat especialment a Compromís, una coalició emergent integrada pels nacionalistes moderats del Bloc, l'hereu de l'antiga Unitat del Poble Valencià i soci de Convergència i Unió en les eleccions europees, i per la menuda formació d'Iniciativa pel Poble Valencià, una escissió d'Esquerra Unida (EU) emparentada amb Iniciativa per Catalunya. Ha estat la gran sorpresa de les eleccions. Cap de les principals enquestes vaticinava que la formació anava a entrar a les Corts, pel que es necessita obtenir un mínim del 5% del total dels vots. No obstant això, n'ha aconseguit el 7% i obtingut sis diputats, a més de tres regidors a la capital, València. Compromís ha canalitzat bona part del vot jove i ha obtingut un gran rendiment electoral de les xarxes socials amb un discurs que barreja valencianisme moderat, posicionaments d'esquerra i ecologisme, abandonades per part del Bloc les reivindicacions catalanistes. El cap de llista i líder d'aquesta formació, Enric Morera, ha sabut repartir joc i donar protagonisme a Mònica Oltra, una de les diputades més destacades de les Corts en la passada legislatura. Va atreure els focus de l'atenció nacional per les seves atrevides samarretes i intervencions contra Camps i la corrupció del PP. Compromís també ha recuperat com a cartell per a València un reconegut ex-dirigent d'Esquerra Unida, Joan Ribó. I a favor seu ha jugat la conjuntura econòmica i la política nacional i, molt possiblement, les manifestacions del 15M.

Això últim es podria aplicar a Esquerra Unida, que encapçalava la coalició Compromís en la passada legislatura fins que aquesta va saltar per l'aire, dividint-se en senyals grups parlamentaris. Ja reinstaurades les seves sigles originals, EU ha obtingut el 5,7% dels vots i ha recuperat la seva presència a l'Ajuntament de València. Encara que lluny dels seus millors dígits de 1995, amb un 11,7%, la formació liderada per la històrica dirigent del Partit Comunista del País Valencià (PCPV) Marga Sanz ha obtingut uns bons resultats, malgrat el perjudici que els ha ocasionat la seva divisió.

Cap altre partit ha aconseguit entrar a les Corts Valencianes. Ja fa molts anys que Unió Valenciana, amb el seu furibund discurs anticatalanista, va ser fagocitada pel PP. De manera que la cinquena força política valenciana és el partit de Rosa Díez, *Unión Progreso y Democracia*, amb 60.734 vots, la qual cosa representa un 2,4%. Cal destacar, a més a més, que els vots en blanc es van duplicar pel que fa al 2007 fins a aconseguir-ne 65.779, la qual cosa podria respondre a la influència del moviment del 15M. Per últim, no podem ignorar els 30.000 vots que ha obtingut la suma de les formacions d'extrema dreta a la Comunitat Valenciana, la qual cosa es tradueix en 14 regidors en tot el territori. La principal, Espanya 2000 (12.183 vots), va duplicar els seus vots i ja és la setena força política valenciana, just per davant d'Esquerra Republicana del País Valencià (11.116 vots).

De roja, poc

En definitiva, els recents resultats constaten l'hegemonia del PP. La suma dels vots dels principals partits de l'esquerra (1.004.181) ha baixat pel que fa a les eleccions autonòmiques del 2007 (1.034.103) i encara més en relació amb les anteriors de 2003 (1.143.204). El descens de l'esquerra és continuat. El PP, per la seva banda, es manté per sobre dels 1,2 milions de vots, igual que en les passades eleccions autonòmiques. De fet, la suma dels vots de la dreta en les eleccions autonòmiques és superior als de l'esquerra des de 1995. El comportament en les generals és diferent. El PSOE sempre millora els seus resultats. En les eleccions generals de 2004, la suma dels partits d'esquerra va superar la dreta representada ja només pel PP. No així

al 2008, ni al 2000. Les enquestes del CIS assenyalen que el 44,4% de l'electorat valencià es declara de centre; el 17,2% de dretes, i el 28,7% d'esquerres.

Les dades demostren que els epítets estesos de la 'València roja' o 'València, última capital de la República' són una mera descripció històrica o l'expressió d'un desig, perquè en els últims 16 anys, el domini del PP ha estat aclaparador en la política autonòmica.

La pèrdua de cinc diputats i 154.094 vots són concloents: hem fet les coses malament. Però no podem passar per alt el mar de fons que arrossega el socialisme valencià. Els resultats d'avui no són només fruit d'un dia, sinó d'una travessia que es va iniciar quan un jove Eduardo Zaplana va arrabassar la Generalitat a un experimentat Joan Lerma el 1995

Canal 9 és una aberració democràtica que compleix el paper de transmissor del relat del PP. Si a això li afegim que la Generalitat va adjudicar les freqüències de la TDT a cadenes la ideologia de les quals va de la dreta a l'extrema dreta, el control del PP sobre l'espectre televisiu valencià és total

I com és possible que segueixi guanyant el PP, es pregunten molts arran de l'esclat dels nombrosos escàndols relacionats amb regals de luxe de delinqüents, viatges en avió privat, adjudicacions a dit, doble comptabilitat, requalificacions o comissions per una visita del Papa. Molts més del per 'tres vestits no es ven un president' de l'argumentari del PP (fins a 30 milions d'euros van adjudicar a la Gürtel en pocs anys). La resposta més òbvia hauria de ser que el PP guanya perquè ha fet una bona gestió de la Generalitat, però aquesta afirmació es compadeix malament amb els principals indicadors socioeconòmics valencians. Una altra cosa és la percepció de la ciutadania. La Comunitat Valenciana ha estat

una de les principals promotores del desproporcionat auge de la construcció i l'especulació en els anys de les vaques grasses i ara, en conseqüència, és una de les més perjudicades per l'explosió de la bombolla immobiliària. No obstant això, el missatge que es transmet és que Zapatero és l'únic responsable.

Les explicacions del triomf del PP són moltes i de diversa índole. Aquí tan sols podem esbossar algunes interpretacions, a manera d'anotacions per a una succinta anàlisi. Des d'una perspectiva crítica, els professors Piqueras, Martínez, Laguna i Alaminos, amb experiència al món de la comunicació, la història i la sociologia, acaben de publicar el llibre *El segrest de la democràcia. Corrupció i dominació política en l'Espanya actual* (editorial Akal). En ell, atribueixen l'hegemonia del PP valencià a l'absència d'igualtat de condicions en la disputa democràtica, a la creació de xarxes clientelars, a la influència i connivència amb l'Església i al ferri control mediàtic. Parlen els autors de "l'habilitat dels dirigents del PP per revestir al seu partit dels atributs d'un partit hege-

mònic que, conservant les normes democràtiques, impossibilita de facto la competència en igualtat de condicions”. I afegeixen que “per això va resultar essencial organitzar el segrest de la democràcia creant una trama delictiva destinada a recaptar ingents sumes de diners per al partit a canvi de concessions públiques (que no exclou l'enriquiment personal) i, alhora, utilitzar recursos públics per generar una clientela àmplia i fidel mitjançant mètodes que s'inscriuen en variants modernes de patronatge de partit”.

El llibre recull una significativa conversa de Carlos Fabra enregistrada per un militant del PP i que es va emetre per la SER: “El que guanya les eleccions col·loca una infinitat de gent, i tota aquesta gent, això un vot captiu (...) Suposa molt poder, en un ajuntament, en una diputació, a tot arreu... Jo no sé la gent que hauré col·locat en dotze anys. Però entre Penyeta, l'Hospital, la Diputació, el Port (...), ni sé (...) Ximpleries (...) Mare que vol entrar en el col·legi de la Consolació de Borriana. Està molt difícil (...) No fa falta que m'estengui molt més (...)”.

Els mitjans, sota control

L'obra analitza també la conversió de Canal 9 en instrument fonamental al servei del PP, traçant un paral·lelisme amb la forma de procedir de Berlusconi, amb la diferència que aquest ja era un magnat de la televisió en arribar al Govern. Canal 9 és una aberració democràtica que compleix el paper de transmissor del relat del PP. Si a això li afegim que la Generalitat va adjudicar les freqüències de la TDT a cadenes la ideologia de les quals va de la dreta a l'extrema dreta, el control del PP sobre l'espectre televisiu valencià és total. La televisió és la principal, amb molta diferència, font d'informació dels ciutadans.

Una altra visió aporten els també professors universitaris Joaquín Azagra (ex conseller socialista amb Joan Llerma) i Joan Romero (ex conseller i ex secretari general del PSPV). Fa quatre anys van publicar el llibre *País complex* (Universitat de València), en el qual apunten la tesi que “el que en el fons està generant aquesta deriva conservadora és la inseguretat front el món que s'apunta. Ho adverteixen [les capes socials] en l'exigència de competir cada vegada més, d'estar en permanent formació, en què els seus fills es plantin en els 40 [anys] sense aconseguir un treball estable i molt menys de qualitat; fins i tot en la perplexitat que origina la creixent multiculturalitat. Si aquelles classes mitjanes en ascens dels setanta apostaven

per reformes, aquestes que ja estan ben instal·lades, la qual cosa volen és conservar el seu estatus i procurar-li-ho anàleg als seus fills. No s'enganyi l'esquerra. El model econòmic del PP serà tot el depredador i curt de mires que es vulgui (...) però genera beneficiaris en amplis sectors socials”.

El professor de Constitucional i antic diputat d'EU per Alacant, Manuel Alcaraz, també reflexiona en el seu llibre *De l'èxit a la crisi* (Universitat de València) sobre l'hegemonia del PP i la incapacitat de l'esquerra per elaborar un discurs alternatiu al victimisme dels populars. L'autor qualifica d'insostenible a llarg termini el sistema econòmic del PP, que a més engendra corrupció, i destaca com aquesta formació ha aconseguit

incorporar i apropiar-se dels elements més reconeixibles de la identitat dels valencians.

Així és. La dreta ha assolit una identificació plena amb l'univers simbòlic i afectiu de bona part del poble valencià, descol·locant una esquerra que durant molt temps no ha estat a l'altura de la importància d'aquesta batalla. El PP ha penetrat en els casals fallers, en les societats musicals, en les confraries de la Setmana Santa, en les

associacions veïnals, en la de mestresses de casa... I per fer això no ha tingut cap escrúpol democràtic a l'hora d'utilitzar les plataformes institucionals en benefici propi. Ni a absorbir literal i literàriament Unió Valenciana, per augmentar el seu plus anticatalanista i la càrrega de regionalisme espanyolista i sucursalista, disfressat de valencianisme. Un imaginari que s'entronca amb la antiga mentalitat agrarista de bona part de la societat valenciana més conservadora. En la passada campanya municipal, una candidata del PP va demanar disculpes als militants en un míting per si se li escapava alguna paraula en valencià. Abans, el públic havia xiulat a un dirigent a qui se li va ocórrer emprar la llengua autòctona. El PP ha agitat el *espantajo* anticatalanista de la transició, la bandera contra l'imperialisme català, quan li ha interessat electoralment. Un exemple molt clar és el tancament dels repetidors que permetien veure TV3 al País Valencià. La Generalitat sempre els ha decretat en les vespres d'unes eleccions per esgarrapar uns milers (cada vegada menys) de vots residuals propers a l'extrema dreta. Un altre cas és la instrumentalització de la llengua. Camps va promoure la creació de l'ens normatiu de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, que reconeix la unitat lingüística amb el català, com no podia ser d'una altra forma. Però sovint, dirigents del PP 'treuen pit' arrogant-se la defensa del valencià com a llengua diferent de l'invasor català.

'Aigua per a tots'

Un altre cas notable que fusiona el victimisme i l'anticatalanisme es va produir quan el Govern de Zapatero va derogar el transvasament de l'Ebre. Es va muntar llavors una gran mobilització sota el lema "Aigua per a tots" que perseguia la identificació del PP com l'únic defensor dels interessos dels valencians front als dels catalans. La campanya va ser un èxit pel que fa a la mobilització i a l'opinió pública, malgrat el cop que va rebre quan es va saber que un dels líders alacantins dels regants que demanava aigua de l'Ebre participava en el negoci de la cessió d'un ullal del seu poble a una embotelladora.

Quan els socialistes van aconseguir el Govern central, el Consell va veure la llum per llevar-se de damunt qualsevol responsabilitat i culpar a Zapatero de tot. Les posicions victimistes sempre troben un bon grapat de seguidors, sobretot si els mitjans de comunicació es fan contínuament ressò.

Al costat d'aquest victimisme, el PP ha fabricat un discurs triomfalista. Un discurs que ha alimentat l'autoestima

dels valencians a través de la realització dels anomenats "grans esdeveniments" com la Copa d'Amèrica, la Fórmula 1 o la Volvo Race, que s'unien a les grans obres, sempre publicitades entre la ciutadania com les més grans d'Europa o del món. Terra Mítica a Benidorm, la Ciutat de les Arts i les Ciències de València i la Ciutat de la Llum d'Alacant en són els exponents màxims. El parc temàtic, finançat per les dues antigues caixes valencianes (una Banca ara absorbida i una CAM a l'espera de ser adquirida), està a la venda i és un pou sense fons de diners públics, igual que els estudis de cinema i el complex dissenyat per Calatrava, que pateix 1.000 milions d'euros només de sobrecost en la seva construcció.

Però el relat s'imposa a la realitat. Els valencians podem competir amb qualsevol i jugar en la primera divisió de l'arquitectura mediàtica i dels grans esdeveniments.

Triomfalisme i victimisme conformen el relat del PP valencià que no per paradoxal deixa de ser molt eficaç, senzill i molt fàcil d'assimilar i reproduir si tens els recursos i instruments adients. I també si no existeix el contrapès d'un relat alternatiu polític coherent i visible

Ja va passar a l'oblit la postergació del 92, quan Sevilla es va endur l'Expo i Barcelona les Olimpíades. No som menys que ningú. Som més, com resa un lema institucional.

Així doncs, triomfalisme i victimisme conformen el relat del PP valencià que no per paradoxal deixa ser molt eficaç, senzill i molt fàcil d'assimilar i reproduir si tens els recursos i instruments adients. I també si no existeix el contrapès d'un relat alternatiu polític coherent i visible.

Aquestes són algunes de les raons que podrien explicar l'hegemonia dels populars valencians, la maquinària electoral dels quals continua guanyant eleccions rere eleccions, sense patir, de moment, pels vergonyosos i delictius casos de corrupció que van aflorant al caliu de les investigacions policials i judicials. ■